

KULTURA

UMETNIKI NISMO LE NA PRAZNIK

VESNA BUKOVEC, VIZUALNA UMETNICA

Domžalska umetnica Vesna Bukovec se je v lanskem decembru predstavila v Galeriji Domžale z odmevno razstavo *Drugačen svet je mogoč*.

Cveta Zalokar
Foto: Nada Žgank

Deluje na področju sodobne vizualne umetnosti, grafičnega oblikovanja in kuriranja video umetnosti. Diplomirala in magistrirala je iz kiparstva na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Predstavila se je na vrsti samostojnih in skupinskih razstav v domačem in mednarodnem prostoru.

Kakšno je bilo vaše otroštvo in odraščanje?

Odraščala sem na Homcu in obiskovala osnovno šolo v Preserjah. Moje otroštvo in odraščanje je bilo povsem običajno, nisem bila kaj posebej usmerjena v risanje ali likovno ustvarjanje.

Zakaj ste se odločili za šolanje na oblikovni šoli, kasneje pa na likovni akademiji?

Šele ob koncu osnovne šole me je pritegnilo likovno izražanje, srednja oblikovna šola pa je omogočala izobraževanje na tem področju. Po končani srednji šoli pa sem se želela ukvarjati z umetnostjo, zanimala sta me predvsem predmetnost in prostor, zato sem se vpisala na kiparstvo.

Je imel kdo v času izobraževanja še poseben vpliv na vaše delo?

Najmočnejši vpliv sta imeli dve profesorici v okviru magistrskega študija kiparstva. Moja mentorica je bila mednarodno priznana sodobna umetnica Marjetica Potrč, ki me je spodbujala k podrobnejšemu raziskovanju in spremljanju aktualnega družbenega in političnega dogajanja. Pomemben vpliv je imela tudi sociologinja Mirjana Nastran Ule.

Kaj pa po zaključku študija, kako ste se znašli?

Že med študijem sem delala večino na področju grafičnega oblikovanja. Po zaključku študija sem krajši čas delala v oblikovalskem studiju. Vendar mi redna služba ni dopuščala dovolj časa in energije za lastno umetniško raziskovanje, ustvarjanje in razstavljanje.

Imate status samostojne kulturne delavke. Likovna umetnost je morada med vsemi v največji krizi, umetniki pa v stiski. Zakaj?

Pravzaprav se status imenuje samozaposlena v kulturi in že poimevanje pokaže razliko v odnosu države do kulturnic in kulturnikov. Sprememba poudarka iz delavcev (kot se je status imenoval včasih) v samozaposlene se je zgodila po osamosvojitvi in prehodu v kapitalistično družbeno ureditev, ki ne brani več delavskih pravic kot nekoč, ampak podpira podjetništvo. Kriza likovne umetnosti, ki jo omenjate, je predvsem v tem, da umetnice in umetniki za svoje delo niso plačani, in na žalost je to kar nekako samoumevno. Razstavnine (plačilo za razstavljanje umetniških del) ob samostojnih razstavah so zgolj simbolične, v primeru skupinskih razstav jih ponavadi niti ni.

Razstave so redke, projektni razpisi so zelo omejeni in z nizkimi sredstvi. Umetniški trg je majhen in od prodaje umetniških del skoraj nihče ne more preživeti, zato moramo vsi za preživetje delati različne druge stvari, čeprav smo izšolani za umetniški poklic.

Kako bi ljudem, ki so umetnosti nenaklonjeni, predstavili pomen in smisel vašega dela?

Umetniškega ustvarjanja se žal še vedno drži več mitov, pa tudi nenaklonjenosti in od dela političnega spektra celo odkrite sovražnosti. Od romantične podobe trpečega umetnika do umetnika, ki je leni parazit družbe in živi na račun drugih ... Ustvarjanje umetnosti je predvsem delo. Od raziskovanja, priprav, preizkušanja do končne izvedbe, skrbi za arhiv in predstavljanje svojega dela javnosti, administrativnega dela, dogovarjanja za razstave, postavljanja razstav itd. Umetnost delamo z namenom reflektiranja življenja, premišljanja o etičnih in drugih problemih, s svojim delom prispevamo k človečnosti družbe.

Ste pripravljene z nami deliti svojo izkušnjo, kako živi in preživi umetnik v tem času?

Umetnice in umetniki smo prekarni delavci. Kar pomeni, da nimamo varne zaposlitve, nimamo zagotovljenega dela, ki bi bilo plačano. Tako kot drugi samozaposleni podjetniki nimamo zares dostopa do bolniške, dopusta, malice in vseh ostalih delavskih pravic, ki jih imajo redno zaposleni. Sama imam takšen status že od leta 2006. Od takrat kombiniram lastno umetniško delo in delo za različne naročnike, predvsem iz nevladnega kulturnega sektorja na področju grafičnega oblikovanja in kuriranja. Naj omenim, da kot grafična oblikovalka redno sodelujem tudi z javnim komunalnim podjetjem Prodnik, za katerega sem oblikovala aktualno celostno podobo. Da lahko ohranim status samozaposlene v kulturi s plačanimi prispevki za socialno varnost, moram vsako leto narediti

določeno število novih umetniških del in se predstaviti na več razstavah. Vse to z že omenjenim drugim delom seveda presega standardni 40-urni delovnik.

Ni preprosto, če se umetnik odloči za delovanje v sodobnih oblikah umetnosti, saj je s temi deli težko najti pot do kupcev, zlasti zasebnih. Kaj pa institucije, so do likovnikov prijaznejše?

Javnih institucij, ki bi odkupovale umetniška dela, ni veliko in še te imajo na voljo zelo majhne zneske za letne odkupe. Umetniki imamo možnost prijaviti se na projektne razpise Ministrstva za kulturo, ki pa jih je zaradi številnih prijav prav tako težko dobiti in zneski so precej nizki.

Kakšne pogoje imate za svoje delo, imate svoj atelje?

Ateljeja nimam, delam kar doma v stanovanju in temu prilagajam tudi obseg produkcije. Nekaj časa mi je to povsem ustrezalo, zdaj pa mi ločen prostor za ustvarjanje in tudi skladiščenje del že zelo manjka. Ljubljanska občina umetnice in umetnike podpira z nekomercialno oddajo ateljejev, ki so v občinski lasti. Prostorov seveda ni dovolj za vse, vendar občina s tem vseeno zavestno podpira profesionalno

umetnost. Želela bi si, da bi tako ali podobno podporo omogočala tudi domžalska občina.

Leta 2013 ste se že predstavili v domžalskem razstavišču. Kaj se je v tem desetletju spremenilo, tako v vas kot okoli vas?

Vse bolj vidne so postale posledice podnebne spremembe, imamo vedno nove ekonomske in politične krize. Po družbenih omrežjih se razširja sovražni govor, ki je vse bolj odkrito prisoten tudi v javnem diskurzu. Prihodnost je vse bolj črnogleda, imeli smo pandemijo kovid, več je vojn in oboroženih spopadov. Trenutni vojni v Ukrajini in Gazi sta grozljivi.

Posebej prelomno je bilo za vas leto 2015, zakaj?

Leta 2015 se je zgodila begunska tragedija z množičnim prihodom beguncev po balkanski poti. Njihova stiska me je zelo prizadela, prav tako pa tudi negativno poročanje in sovražni odzivi dela javnosti, ki so namesto empatije odkrito izražali in spodbujali sovražnost. V svojih umetniških projektih se odzivam na življenje okoli sebe in obravnavam teme, ki se me dotaknejo ali mi vzbudijo pozornost. Do takrat so bile teme v mojem delu bolj lahke, za reflektiranje potrošniškega vsakdana sem uporabljala humor in ironijo. Po letu 2015 pa so teme postale tako resne, da jih nisem več mogla obravnavati na ironičen način.

Na domžalski razstavi je pozornost pritegnila serija risb z naslovom *Dediščina*, v katerih ste predstavili zgodbo svojih starih staršev, povezano s papirnico Količevo. Zakaj vas je pritegnilo?

Njuna življenjska zgodba je močno vplivala na našo družino. Prav veliko arhivskega gradiva o delavski stavki v papirnici leta 1935, v katero sta bila oba aktivno vključena, ne obstaja. Ta zgodba me spremlja že od otroštva, poznam jo predvsem iz različnih pripovedi. V njej se začetki delavskih bojev po-

vezujejo s protifašističnim odporom v okviru druge svetovne vojne, ki se za oba konča tragično. V zadnjih letih pa me tema delavskega organiziranja zanima tudi z današnje perspektive. V okviru razstave *Delo v nastajanju*. Razmišljanja o skupnostih onkraj kapitalizma, ki smo jo z umetnico Ano Čigon in kuratorico Tio Čiček pripravile v Galeriji Škuc leta 2022, sem se odločila predstaviti njuno zgodbo. Ta povezuje začetke delavskih bojev s protifašističnim odporom v okviru druge svetovne vojne, ki se je za oba končala tragično.

Vaša dela so zelo angažirana in polna aktualnih vsebin, na primer begunske problematike. Pri tem ste sodelovali z avtorico zgodb *Widad Tamimi*. Kako sta se spoznali?

Italijansko pisateljico, ki že več let živi v Ljubljani, sem spoznala jeseni 2015 v begunskem centru na Šentilju. Widad je delovala kot prostovoljka Rdečega križa in je pomagala pri združevanju družin, ki jih je policija ob prečkanju meje nasilno ločila. V pogovorih z begunci je spoznala številne težke usode in jih predelala v kratke zgodbe. Ker s fotografskim aparatom ni želela posegati v dostojanstvo ljudi, me je povabila, da zgodbe opremim s svojimi risbami. Od januarja do aprila 2016 so bile tedensko objavljene v Delu s skupnim naslovom *Begunec sem*. Izbor ilustracij in zgodb sem izdala v obliki grafične mape, ki je bila na ogled tudi na razstavi v Galeriji Domžale. Pri založbi Sanje je izšel prevod njenega romana *Vrtnice vetra*. V njem opiše zapleteno zgodbo svoje družine, v kateri so prepletene judovske in palestinske korenine.

Vaše preproste, enostavne risbe dopolnjujete z besedilnimi sporočili, ki, kot je zapisal Jurij Smole, »podobam dajejo veliko kontekstualno moč«, v njih pa razmišljate o sodobnih problemih sveta, okoljski in podnebni problematiki, solidarnosti, skupnosti in sodelovanju ... Komu namenjate sporočila?

S svojimi deli sporočam svoja mnenja in pogled na svet. Zaradi jasnosti je ob risbah prisotno tudi besedilo. Vse to je namenjeno najširši publiki, ki pride v stik z mojim delom.

Kaj vam pomeni bližnji kulturni praznik, kako ga boste preživeli in doživeli?

Dobro je, da imamo državni praznik, ki poudarja pomen kulture. Osmi februar je za umetnike in umetnice podoben praznik, kot je osmi marec za ženske. Pomembno mesto v družbi in priznanje velja zgolj na ta dan, vse ostale dni pa ne. Predvsem bi si želela, da bi se poleg samih umetniških del prepoznalo in primerno plačalo tudi delo umetnic in umetnikov. Z umetnostjo in kulturo se ukvarjam vse dni v letu, tako da si za kulturni praznik rada vzamem prosto in predvsem počivam. □

STAVKA	OPREDELBA
1. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	1. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
2. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	2. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
3. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	3. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
4. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	4. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
5. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	5. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
6. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	6. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
7. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	7. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
8. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	8. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
9. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	9. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.
10. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.	10. Poslovni namen: izboljšanje delovnih pogojev in znižanje stroškov.

Prefekcie poskuse delavskega organiziranja so tovararni zatirali z oduščanjem sindikalnih organizacij, je in z grožnjami z odpuščanjem tistim, ki bi se sindikatu pridružili. Enako se je zgodilo tudi Sovetom. Ko je Sovetmar javedel za ustanovitev sindikalne skupine, je odpuščal vodjo, to pa je bil povod za štrajk. Ustanovljen je bil štrajkovski odbor, v katerega se je vključila tudi načelnica radomskega sokolovega društva Mihaila.